

Turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algıları

The perception of tourism students about tourism awareness

Yeşim Koba¹

Gönderilme tarihi/Received date: 05 / 02 / 2020

Kabul tarihi/Accepted date: 28 / 04 / 2020

Öz

Turizm endüstrisi destinasyonlar üzerinde ekonomik, sosyal, kültürel ve toplumsal olarak olumlu ve olumsuz etkilere sahiptir. Destinasyonların sürdürülebilirliği için olumlu etkilerden mümkün olduğunca yararlanmak, olumsuz etkileri ise en aza indirmek hedeflenmelidir. Bu bakımdan sektör çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Günümüzün turizm öğrencileri, geleceğin sektör çalışanları olacağından, turizmin olumlu ve olumsuz etkilerini iyi kavramış, turizm bilinci yüksek bireyler olmaları gelecekte destinasyonların sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Turizm eğitiminin temel amaçlarından bir tanesi de turizm bilinci yüksek çalışanlar yetiştirmektir. Çalışmada turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algılarının ölçülmesi hedeflendiği için, turizm öğrencilerinden gönüllü olanlara anket uygulanmıştır. Turizm işletmeciliği bölümünde okuyan öğrencilerden anketi geçerli sayılan 225 öğrencinin anketi değerlendirilmeye alınmıştır. Anket verileri ile araştırma konusuna yanıt aramak amacıyla keşfedici faktör analiz gerçekleştirilmiştir. Keşfedici faktör analizi sonucunda turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algıları 4 faktörden oluşmuştur. Bu faktörler (1) Ekonomik Yapı ve Doğal Çevre, (2) Sosyo-Ekonomik Durum, (3) Sosyal Yapı ve (4) Bilinç Düzeyi olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turizm Bilinci, Turizm Algısı, Turizm Destinasyonu

Abstract

The tourism industry has positive and negative impacts on destinations economically, socially, culturally and socially. It should be aimed to take as much advantage of the positive effects as possible, while minimizing the negative effects for the sustainability of destinations. Since today's tourism students will be sector employees of the future, their having a good understanding of the positive and negative effects of tourism and their being a high tourism awareness individual is important in terms of sustainability of destinations. One of the main purpose of tourism education is to train employees with high awareness of tourism. In this study, it is aimed to measure the perceptions of tourism students about tourism awareness. For this purpose, a questionnaire was applied to 225 students studying in the tourism and hotel management department. Exploratory factor analysis was carried out in order to search for answers to the research topic. As a result of exploratory factor analysis, the perceptions of tourism students about tourism awareness were composed of 4 factors. These factors were determined as (1) Economic Structure and Natural Environment, (2) Socio-Economic Status, (3) Social Structure and (4) Level of Consciousness.

Keywords: Tourism Awareness, Tourism Perception, Tourism Destination

1. Giriş

Turizmin gelişimi ile birlikte etkileri de giderek önem kazanmaya başlamıştır (Ko ve Stewart, 2002). Turizm, destinasyonlar üzerinde sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik alanlarda olumlu ve olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler genellikle ekonomik katkıları bakımından olumlu algılanmakla birlikte; yarattığı kalabalık ve çevresel değişim açısından olumsuz olarak

¹ Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Seferihisar Fevziye Hepkon Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Seferihisar, İzmir. yesim.koba@deu.edu.tr

algılanmaktadır (Cottrell, Vaske, Shen ve Ritler, 2007; Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006; Korça, 1998; Raymond ve Brown, 2007). Bu açıdan turizm faaliyetlerinin, destinasyon üzerinde yarattığı etkiler sadece ekonomik bakımdan değil, sosyal, kültürel ve çevresel olarak da ele alınması gereken bir konudur.

Turizm geliştiği destinasyonlarda istihdam yaratmakta, alt ve üst yapının gelişimini sağlamakta, bölgeye yatırımcıları çekmekte ve turizme konu edilen tüm unsurların korunması ve gelişimini sağlamaktadır (Andereck ve Vogt, 2000; Andriotis, 2005). Dünyada bazı destinasyonlar için turizm bir gelişim ve kalkınma aracı olarak görülmüştür (Haley, Snaith ve Miller, 2005; Choi ve Sırakaya, 2005). Turizmin gelişmesi destinasyonun ekonomik kalkınmasına katkı sağlamakla birlikte ithal tüketiminin yol açtığı sızıntılara da neden olmaktadır (Ünlüöner ve Özekici, 2017). Özellikle 1970'li yıllardan itibaren kitle turizminin olumsuz etkileri ile birlikte turizmin etkileri literatürde yer almaya başlamıştır (Andereck ve Vogt, 2000; Sırakaya, Teye ve Sönmez, 2002; Choi ve Sırakaya, 2005; Özdemir ve Kervankıran, 2011; Duran ve Özkul, 2012).

Destinasyonun turizmden sağlayacağı etkinin yönünün belirlenmesinde, turizm algısı önemli bir faktördür. Bu çalışma turizm öğrencilerinin turizmin olumlu ve olumsuz etkileri konusundaki algılarını ölçerek turizm konusunda bilinç düzeylerini belirlemeyi hedeflemektedir. Turizm alanında eğitim alan ve geleceğin turizm çalışanları olacak öğrencilerin turizm algıları, turizm politikalarının belirlenmesi ve planların geliştirilmesinde, turizmin olumlu etkilerinin artırılmasında ve olumsuz etkilerinin azaltılmasında önemli katkılar sağlayabilecektir. Turizmin planlanmasında ve gelişimde temel ilke olumlu yönleri çoğaltmak olumsuz yönleri asgari düzeye indirmek olmalıdır. Turizmin gelişiminin destinasyonu hangi yönde etkileyeceğinin belirlenmesinde, turizm algısının ölçülmesi önem taşımaktadır.

Turizmin etkilerinin algılanma düzeyini ölçen çalışmalar bulunmakla birlikte bu çalışmalar genellikle yerel halk üzerinde yapılmıştır (Liu ve Var, 1986; Keogh, 1990; Andereck ve Vogt, 2000; Chen, 2001; Sırakaya vd. 2002; Ko ve Stewart, 2002; Gürsoy ve Rutherford, 2004; Andriotis, 2005; Vargas-Snachez, Plaza-Meija ve Porras-Bueno, 2009; Gürsoy, Chi ve Dyer 2010; Brida, Osti ve Faccioli, 2011; Park, Lee ve Timothy, 2017). Bu çalışmanın amacı geleceğin turizm sektörü çalışanları olacak turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algılarını belirlemek olması nedeniyle daha önce yapılan çalışmalardan farklılaşmaktadır. Turizm bölümlerinin Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) bilgi paketlerini incelediğimizde turizmin destinasyonlara yarattıkları etkileri inceleyebilme ve turizmin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerini değerlendirebilme temel kazanımlar arasında yer almaktadır. Bu çalışma ile turizm eğitimi ile hedeflenen kazanımlara ne derece ulaşıldığı da ölçülmüş olacaktır.

2. Literatür

Bir destinasyonu ziyaret eden turist sayısının artmaya başlaması, destinasyonun ekonomik olarak gelişmesi; hoşgörü ortamının ve yerel halkın değerlerine sahip çıkma bilincinin oluşması ve kırsal bölgelerin kentleşmesini sağlaması gibi birçok etki yaratmaktadır (Doğan, 2004; Kozak, Kozak ve Kozak, 2011; Zaei ve Zaei, 2013). Turizmin etkilerini ölçmeye yönelik araştırmalar 1970'li yıllarda başlamıştır (Andereck ve Vogt, 2000). Bu etkiler içerisinde yeni iş olanakları yaratması ve işsizliği azaltmasından dolayı ekonomik etkiler olumlu olarak algılanmaktadır (Jurowski, Uysal, ve Williams, 1997; Lawson, Williams, Young ve Cossens, 1998; Mason ve Cheyne, 2000; Chen, 2001; Yoon, Gürsoy ve Chen, 2001; Ko ve Stewart, 2002; Dyer, Aberdeen ve Schuler, 2003; Andriotis, 2005; Haley, vd., 2005; Nepal, 2008; Aref, Redzuan ve Gill, 2009;

Brida, vd., 2011). Yatırım ve harcamaların artırması (Akis, Peritianis ve Warner, 1996), ekonomik kazanç sağlaması (Milman ve Pizam, 1995), gelir dağılımlarındaki adaletsizliği gidermesi (Perdue, Long, ve Allen, 1987), altyapı ve üstyapı yatırımlarını geliştirmesi (Yoon, 2002:39) diğer ekonomik etkilerden bazılarıdır. Turizmin gelişiminde en belirgin etki ekonomik yönlüdür (Vanegas ve Croes, 2003). 1980'li yıllardan itibaren özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ülke ekonomileri üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle turizmin ekonomik etkileri araştırma konusu olmuştur.

Yabancı turistlerin bir başka ülkede yapmış oldukları turizm amaçlı harcamalar, o ülkeye sağladığı döviz geliri açısından (mal ihracatında olduğu gibi) bir ihracat etkisi yapmakta ve turizmde görünmeyen ihracat olarak adlandırılmaktadır (Theobald, 2001). Destinasyonu ziyaret eden turist sayısı arttıkça, sunulan ürün ve hizmetlere olan talep artmaktadır. Destinasyon artan turizm talebini karşılayamadığında, talebi karşılamak için ithalata yönelmektedir. İthalat turistlerden elde edilen dövizin ülke dışına çıkmasına neden olmakta ve bu durum turizm gelirlerinde döviz sızıntısına yol açmaktadır. Destinasyonun turistik döviz gelirleri, döviz sızıntılarından daha fazla ise turizm ödemeler dengesine olumlu katkıda bulunacaktır. Turizm literatüründe turizmin uzun dönemde ekonomik büyüme sağladığı kabul edilmektedir (Balaguer ve Jorda, 2002; Croes, 2006).

Turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonda yapmış oldukları tüm harcamalar doğrudan gelir etkisi; turizm işletmelerinin mal ve hizmet üretmek için diğer işletmelerden yapmış oldukları satın alımlar da dolaylı gelir etkisi yaratmaktadır. Turizmde istihdam edilen ya da turizmden kazanç sağlayan kişilerin yapmış oldukları harcamalar ise uyarılmış gelir etkisi olarak adlandırılmaktadır (Kozak vd., 2011:77). Turizmin emek yoğun bir sektör olduğu için destinasyonda doğrudan ve dolaylı istihdam olanakları yaratmaktadır. Ayrıca turizm sektörü kendi alt sektörleri (konaklama, yiyecek- içecek, ulaşım gibi) dışında tarım ve sanayi gibi sektörlerle yakın ilişki içerisinde ve bu sektörlerin gelişimine de doğrudan katkı sağlamaktadır.

Sahip olunan kıt kaynakların turizm sektörüne yatırılması durumunda elde edilecek kazancın, aynı kaynakların başka sektörlerde yatırım yapılması durumunda elde edilecek gelir ile karşılaştırılması gerekmektedir. Turizmin geliştiği destinasyonda sadece turizmin teşvik edilmesi diğer sektörlerin gerilemesine neden olabilir. Turizmin mevsimsel özelliğinden dolayı mevsimlik işsizlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Olumlu etkilerinin yanı sıra turizmin gelişmesi destinasyonda oluşan yoğun talep nedeniyle bölgesel enflasyona neden olmaktadır (Bahar ve Kozak; 2015:174).

Turistler ziyaret ettikleri destinasyonları sosyal ve kültürel olarak etkilemektedir. Farklı kültürlerin karşılaşması sonucu gelişmiş olan kültürel yapı, az gelişmiş ya da gelişmekte olan kültürel yapı üzerinde etkiler yaratmaktadır. Ekonomik etkilerinin tersine, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin olumsuz yönde olduğu sonucuna varılmış çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle bölgede suç oranında yaşanan artışlar, kültürel değerlerin yok olması ya da kültürün aşırı ticarileşmesi, yerel halkın alışkanlık ve davranışlarında görülen değişimler olumsuz etkiler olarak algılanmaktadır. Ancak yapılan bazı araştırmalarda ise turizmin kültürel faaliyetleri ve geleneksel kültürü geliştirdiği, yerel kültürü koruduğu sonucuna ulaşılmıştır (Liu ve Var, 1986). D'Amore (1988), Var, Brayley ve Kozay (1989), Fridgen (1996), Gartner (1996) gibi birçok yazar turizmin ile karşılıklı anlayışın, saygının, iyi niyetin yaratılabildiğine ve böylelikle turizmin dünya barışına katkı sağladığını belirtmektedir (Akt. Dilek, Dilek ve Gümüş; 2016). Bu nedenle turizm dünya barışını artıran önemli faktörler arasında sayılmaktadır.

Turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonda yerel halkla iletişim kurması sonucu halkta yabancı dil öğrenme isteği artmaktadır. Coltman (1989: 138) turizmin yabancı dil öğrenme ve konuşmayı

desteklediğini ve yabancı dil öğrenmenin olumlu etkilerinden söz etmektedir. Buna karşılık Ryan (1991:138) ise belirli bir süre sonunda halkın yabancı kelimeler kullanmaya başlaması ile birlikte ana dilin belli bir oranda erozyona uğradığını ifade etmektedir. Yabancı bir dil öğrenmek farklı kültürlerle iletişim kurabilmeyi kolaylaştırmakta ve yerel halkın ufkunun genişlemesine katkı sağlamaktadır.

Turizm endüstrisi birçok yeni mesleğin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kat görevlisi, servis görevlisi, ön büro elemanı, barmen, bellboy vb. meslekler turizmin gelişmesi ile ortaya çıkan meslekler arasında yer almaktadır. Özellikle bu çalışma alanlarında istihdam edilen kadın sayısı fazladır. Turizmin gelişmesi ile birlikte az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda yaşayan kadınlar, turizm sektöründe çalışma alanlarının fazla olması nedeniyle, ekonomik olarak özgürleşmektedir. Bu nedenle turizmin kadın hakları konusunda olumlu katkılar sağladığı söylenebilir. Kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olmaları aile ilişkilerinde de olumlu etkiler yaratmıştır. Turizmin gelişmesi destinasyonda düzenlenen rekreasyon ve sportif faaliyetlerinde artışa neden olmaktadır. Bu durum bireylere boş zamanlarını daha etkin olarak değerlendirme olanağı sunmaktadır.

Turizmin olmazsa olmazı çevresel değerlerdir ve bu bakımdan turizm ve çevre birbirinden ayrı olarak düşünülemez. Turizmin gelişimi çevreyi hem tahrip edici hem de koruyucu etki yaratabilmektedir. Turizm çevre ilişkisinde görülen bu çelişkili durum sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında hareket edilmesi ile ortadan kaldırılabilir. Böylece turizm doğal ve kültürel çevrenin korunmasına, geliştirilmesine ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacaktır. Turizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri; park alanlarının sağlanması, yerel halkta çevre farkındalığını artırması, bölgenin imajını geliştirmesi ve koruması, altyapı imkanlarını geliştirmesi, kamu faaliyetlerini geliştirmesi, turistik değerlerin korunması olarak sayılabilir (Yoon, Gürsoy ve Chen, 2001; Ko ve Stewart 2002; Teye, Sönmez ve Sırakaya, 2002; Kuvan ve Akan 2005; Pappas 2008). Turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri ise; gürültü ve trafik karmaşası oluşturması, turistik faaliyetlerinin doğal çevreye zarar vermesi, çevre kirliliğini artırması, doğal kaynakları olumsuz etkilemesi ve turistik değerlere zarar vermesidir (Yoon vd. 2001; Ko ve Stewart 2002; Teye vd. 2002; Kuvan ve Akan 2005; Pappas 2008). Son yıllarda turizmin çevre üzerindeki etkilerinin giderek önem kazanmasıyla birlikte sürdürülebilirlik daha önemli hale gelmiştir. Turizmin sürekliliği, turizm amaçlı kullanılan kaynakları koruyup-kullanma ilkesinin benimsenmesi ile sağlanabilir.

Sürdürülebilir turizm, turizmin etkileriyle ilgili görülen kaygılarından ortaya çıkmış bir turizm anlayışıdır (Gössling, Hall ve Weaver, 2009). Sürdürülebilir turizm, turistlerin ve destinasyonların ihtiyaçlarını gelecek ile ilgili fırsatları koruyarak ve arttırarak karşılayan sürdürülebilir gelişme prensipleri olarak tanımlanmıştır (Leung, Marion ve Farrell, 2008). Sürdürülebilir turizm; küçük ölçekli politika kararlarında yerel halkın katılımına saygı duyan, kültürel ve çevresel etkilere duyarlı bir turizm çeşididir (Mccoll ve Moisey, 2008). Turizmde sürdürülebilirlik turizmin etkilerinin iyi anlaşılması ve tüm paydaşların turizm bilincine sahip olması ile sağlanabilir. Turizm bilincini oluşturmanın en etkili yolu eğitimidir. Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm bilinci ile ilgili algıları turizmin geleceği açısından önem taşımaktadır.

3. Yöntem

Araştırmada veri toplamak amacıyla iki bölümden oluşan anket formundan yararlanılmıştır. İlk bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, gelir, ailelerinin yaşadıkları yer ve bölge, mezun oldukları lise türü, kaç defa üniversite sınavına katıldıkları, girdikleri okul ile ilgili kaç tercihinin

olduğu, kaçınıcı tercihin kazandıkları, kaç tanesinin turizm bölümü ile ilgili olduğu, kazandıkları bölümün adı, kaçınıcı sınıfta öğrenci oldukları ve varsa turizm sektöründe çalışma deneyimlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış 13 adet soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise araştırmacının alan yazın incelemesine bağlı olarak turizmin etkileri kapsamını içermesi nedeniyle 29 ifadeden oluşan ölçek yer almaktadır. Anket formunda yer alan ifadelerin tepki kategorileri “1= Çok Yüksek 5=Çok Düşük” olarak düzenlenmiştir.

Araştırmanın evreni İzmir ilinde bulunan biri devlet, diğeri özel olan iki üniversitenin turizm işletmeciliği bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Anket verileri 2014 yılının Nisan – Mayıs aylarında toplanmış, bu süreçten sonra bildiri olarak sunulmuş, yazarın yoğun çalışma sürecinde geliştirilip makale haline dönüşmesi aradan geçen zamanı uzatmıştır. Veri toplama sürecinde turizm öğrencilerinden oluşan ve anket doldurmayı kabul eden her öğrenci örnekleme dahil edilmek istendiği için araştırmada olasılığa dayalı olmayan (önyargılı) örnekleme tekniklerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul edip, geçerli anket dolduran öğrenci sayısı 225 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler istatistik programına aktarılarak analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kısıtları, İzmir ilinde bulunan iki üniversitenin turizm işletmeciliği bölümünde okuyan öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Daha farklı şehir ve üniversitelerin aynı bölümünde okuyan öğrencileri ile anket yapılarak konu daha derinlemesine araştırılabilir.

4. Bulgular

Katılımcı öğrencilere ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır. Katılımcıların %55,6’sı (125 kişi) kadın, %44’ü (99 kişi) erkek öğrencidir. Öğrencilerin yaş ortalaması 19,92 olup üniversite sınavına 1 ile 3 defa arasında girmişlerdir. Öğrencilerin ortalama 7 tercihi turizm bölümleri ile ilgilidir. Öğrencilerin sektörde çalıştıkları ay ortalaması 18 aydır. Öğrencilerin %90,2’si (203 kişi) Meslek Lisesi, %6,2’si (14 kişi) Temel Lise ve %2,2’si (5 kişi) Anadolu Lisesi mezunudur. Ailelerinin yaşadığı yer ve bölgeleri incelendiğinde; %50,7 (114 kişi) büyükşehir, %10,2 (23 kişi) il merkezi, %25,8 (58 kişi) ilçe merkezi, %10,7 (24 kişi) kasaba ve köylerde yaşamaktadır. Öğrenci ailelerinin 54,9 (11 kişi) Marmara Bölgesi’nde, %4,0 (9 kişi) Karadeniz Bölgesi’nde, %80 (180 kişi) Ege Bölgesi’nde, %0,4 (1 kişi) Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde, %7,1 (16 kişi) Akdeniz Bölgesi’nde yaşamaktadır. Öğrencilerin %40,9 (92 kişi) 1. sınıf, %34,7’si (78 kişi) 2. sınıf olduğunu belirtmelerine rağmen, %24,4 (55 kişi) kaçınıcı sınıfta olduğunu belirtmemiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin bulgular

	n	En düşük	En yüksek	Ortalama	Std. Sapma
Yaş	233	18	28	19,92	1,50
Kaçınıcı tercihinizi kazandınız?	216	1,00	28,00	2,63	3,18
Toplam kaç tercih yaptınız?	207	1,00	32,00	9,19	7,02
Kaçı turizm bölümü?	208	1,00	30,00	7,10	6,01
Sektör deneyimi (ay)	201	1	120	18,19	17,12
Gelir	201	,00	5,000	2,708	3,81
Sınava kaç kez girdiniz?	214	1	3	1,14	,39

Araştırma konusuna yanıt aramak amacıyla keşfedici faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizlerde faktör öz değerinin 1’den büyük olması ve bir faktörün en az üç maddeden oluşması; faktör madde yüklerinin en az 0,40 olması ve binişik maddeler arasında en az 0,10 yük farkının

bulunması keşfedici faktör analizi için varsayım olarak kabul edilmiştir. Ayrıca faktörlerin güvenilirliklerini belirlemek amacıyla Cronbach's Alpha değerleri esas alınmıştır.

Turizm öğrencilerinin turizmin etkilerini algılama düzeylerine ilişkin faktörlerin yer aldığı ifadelere ilişkin gerçekleştirilen keşfedici faktör analizi sonuçları Tablo 2'de özetlenmiştir. Toplam 29 ifadeden oluşan ölçekte, 15 ifade binişik durumda oldukları ve faktör yük farkları 0.10'un altında olduğu için analizden çıkartılmış ve analizlere 14 ifade ile devam edilmiştir.

14 ifadeden oluşan turizm öğrencilerinin turizm etkilerini nasıl algıladığına ilişkin ölçeğin KMO değeri 0.790 ve Barlett test değeri anlamlı ($p < 0.01$) olarak belirlendiği için örneklem büyüklüğü yeterli olduğu ve maddelerin çoklu normal dağılımı gösterdiği kabul edilerek faktör analizine devam edilmiştir. Faktörlerin toplam varyansın yaklaşık %60'ini açıkladığı, ortalamasının 2.58 ve genel güvenilirlik değerinin 0.81 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Faktör analizi

	Faktör yükü	Özdeğeri	Açıklanan varyans	Ortalama	Güvenirlik
Ekonomik yapı ve doğal çevre		4.211	16.561	2.33	.740
Türkiye ekonomisinin turizm sektörüne bağlılığı	.796			2,2744	
Turizm sektörünün Türkiye'de enflasyon üzerindeki etkisi	.766			2,2804	
Turizm sektörünün Türkiye'nin doğal çevre üzerindeki genel etkisi	.610			2,4714	
Turizm sektörünün Türkiye'de ülke içi gelir yaratıcı etkisi	.595			2,3033	
Sosyo-ekonomik durum		1.775	16.045	2.46	.702
Turizm sektörünün Türkiye'nin ithalatı üzerindeki etkisi	.804			2,6140	
Turizm sektörünün Türkiye'de istihdam yaratma etkisi	.743			2,5164	
Turizm sektörünün Türkiye'de bireyler arası barışa katkıda bulunma etkisi	.652			2,2009	
Turizm sektörünün Türkiye'de yerel halkın kadın-erkek ilişkileri üzerindeki etkisi	.545			2,4460	
Sosyal yapı		1.273	13,743	3.00	.683
Turizm sektörünün Türkiye'deki yerel halkın suç oranı üzerindeki etkisi	.782			2,9476	
Turizm sektörünün Türkiye'deki yerel halkın yabancı düşmanlığı üzerindeki etkisi	.777			3,1564	
Turizm sektörünün Türkiye'de çöp ve atık etkisi	.700			2,9143	
Bilinçlenme düzeyi		1.066	13,123	2.73	.653
Turizm sektörünün Türkiye'deki yerel halkın boş zaman kullanma eğitimi üzerindeki etkisi	.826			2,6385	
Turizm sektörünün Türkiye'deki yerel halkın temizlik bilinci üzerindeki etkisi	.767			2,9052	
Turizm sektörünün Türkiye'deki yerel halkın aile bağları üzerindeki etkisi	.542			2,6792	
KMO=0.790		Barlett' Test Değeri= 661,317			p<0.01
Toplam Varyans= 59,466		Genel Güvenirlik=0.81			Genel Ortalama=2.58

Dört ifadeden oluşan ilk faktör toplam varyansın yaklaşık %30'unu açıklamıştır. Faktörün öz değeri 4,211 ve ortalaması 2.33'tür. Faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri 0.796 ile 0.595 arasında değişmektedir. Faktörün güvenilirlik değeri 0.740'dür. Faktörde turizmin doğal çevre üzerindeki etkisi, ekonominin turizm sektörüne bağlılığı, enflasyon üzerindeki etkisi ve ülke içi gelir yaratıcı etkisi bir araya geldiği için faktöre "Ekonomik Yapı ve Doğal Çevre" ismi verilmiştir.

Dört maddeden oluşan ve toplam varyansın yaklaşık %13'ünü açıklayan ikinci faktörün öz değeri 1.775'tir. Faktör madde yükleri 0.804 ile 0.545 arasında değişmektedir. Faktörün ortalaması 2.46 ve güvenilirlik değeri 0.702'dir. Faktörde ithalat ve istihdam üzerine etkisi, barışa katkıda bulunma ve kadın-erkek ilişkileri üzerindeki etkisi bir araya geldiği için "Sosyo-Ekonomik Durum" olarak belirlenmiştir.

Üç maddeden oluşan ve toplam varyansın yaklaşık %10'unu açıklayan üçüncü faktörünün öz değeri 1,273'tür. Faktörde yer alan maddelerin yük dağılımları 0.782 ile 0.700 arasında değişmektedir. Faktörün ortalaması 3.00 ve güvenilirlik değeri 0.683'tür. Faktör suç oranı üzerindeki etkisi, yabancı düşmanlığı üzerindeki etkisi, çöp ve atıklar üzerindeki etkisini kapsadığı için faktör "Sosyal Yapı" olarak isimlendirilmiştir.

Üç maddeden oluşan son faktör toplam varyansın yaklaşık %7,6'sını açıklamaktadır ve faktörün öz değeri ise 1.066'tır. Faktördeki maddelerin yükleri 0.826 ile 0.542 arasında değişmektedir. Faktörün ortalaması 2.73 ve güvenilirlik değeri 0.653'tür. Faktörde boş zaman kullanma üzerindeki etkisi, temizlik bilinci üzerindeki etkisi ve aile bağları üzerindeki etkisi ifadeleri bir araya geldiği için faktör "Bilinçlenme Düzeyi" olarak adlandırılmıştır.

Araştırma sorusu olarak ifade edilen "Turizm öğrencilerinin turizmin etkileri ile ilgili algı düzeyi nedir?" sorusuna gerçekleştirilen keşfedici faktör analizine bağlı olarak yanıt aranmıştır. Turizm öğrencileri, turizmin etkilerini "Ekonomik Yapı ve Doğal Çevre Etkisi", "Sosyo-Kültürel Etkileri", "Sosyal Yapıya Etkisi" ve "Bilinçlenme Düzeyi" olarak sınıflandırmaktadırlar.

5. Sonuç

Bu çalışmada keşfedici faktör analizi sonucunda turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algıları 4 faktörden oluşmuştur. Bu faktörler (1) Ekonomik Yapı ve Doğal Çevre , (2) Sosyo-Ekonomik Durum, (3) Sosyal Yapı ve (4) Bilinç Düzeyi olarak belirlenmiştir. Birinci faktörde yer alan ekonomik faktörler arasında turizmin enflasyon üzerinde etkili olduğunu ve Türkiye ekonomisinin turizm sektörüne bağlı olduğu görüşü ifade edilmektedir. Olumlu ekonomik etki olarak ise turizmin ülke içinde gelir yaratıcı etkisinin olduğu görüşü yaygındır. Öğrenciler turizm sektörünün doğal çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu da ifade etmektedirler. Bu ifadeler sonucunda turizm öğrencilerinin turizm sektörünün ekonomik yapı ve doğal çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu bilincinde olduklarını söyleyebiliriz.

Turizmin gürültü ve trafik karmaşası oluşturması, turistik faaliyetlerinin doğal çevreye zarar vermesi, çevre kirliliğini artırması, doğal kaynakları olumsuz etkilemesi ve turistik değerlere zarar vermesi gibi olumsuz etkilerine literatürde değinilmiştir (Yoon vd. 2001; Ko ve Stewart 2002; Teye vd. 2002; Kuvan ve Akan 2005; Pappas 2008). Son yıllarda sürdürülebilirlik ilkesinin önem kazanması ile birlikte turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltılarak, koruyup – kullanma ilkesi benimsenmiştir. Bunun yanı sıra ekonomik yapı üzerindeki etkilerin daha çok olumlu olarak algılandığı görülmektedir. Turizmin destinasyonlara uzun dönemde ekonomik büyüme sağladığı kabul edilmektedir (Balaguer ve Jorda, 2002; Croes, 2006). Vanegas ve Croes (2003) yapmış oldukları çalışmada turizmin gelişiminde en belirgin etki ekonomik yönlü olduğunu ifade etmişlerdir.

İkinci faktör sosyo-ekonomik durum başlığı altında yer alan ifadelerde turizmin ithalat etkisi ve istihdam üzerindeki etkisi önemli görülmektedir. Turizmin gelişmesi ile birlikte, ortaya çıkan yeni çalışma alanlarının fazla olması, bu çalışma alanlarında istihdam edilen kadın sayısını

arttırmaktadır. Bireyler arasında barışa ve kadın- erkek ilişkileri üzerindeki etkisi önemli görülmektedir. Bu ifadeler de turizm öğrencilerinin turizm sektörünün sosyo-ekonomik etkileri üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunun bilincinde olduklarını söyleyebiliriz. Özellikle bireyler arasında barışa katkı sağlaması turizmin önemli olumlu etkileri arasında algılanmaktadır. D'Amore (1988), Var, Brayley ve Korzay (1989), Fridgen (1996), Gartner (1996) turizmin dünya barışına katkı sağlayan önemli faktörler arasında olduğunu belirtmektedirler (Akt. Dilek, Dilek ve Gümüş; 2016).

Üçüncü faktör olan sosyal yapı üzerindeki etkilerin ise olumsuz etkiler olarak algılandığını görmekteyiz. Turizm sektörünün geliştiği bölgelerde halkın suç oranlarının arttığı, yabancı düşmanlığı olduğu, çöp ve atık sorunlarının arttığı yönündeki algılar ön plana çıkmıştır. Bu ifadeler de turizm öğrencilerinin turizm sektörünün sosyal yapı üzerindeki etkilerini olumsuz olarak algıladığını söyleyebiliriz. Son faktör bilinçlenme düzeyi ile ilgilidir. Bu konuda olumlu algıların yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle boş zaman kullanma üzerine etkisi, temizlik bilinci ve aile bağlarını güçlendirme üzerindeki etkisi olumlu olarak algılanan etkiler arasında yer almaktadır.

Turizmin olumlu ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerinin yanı sıra bilinçsiz gelişme sonucu olumsuz etkileri de oluşmaktadır. Olumsuz etkiler destinasyondaki çekiciliklerin bozulmasına, bazen de geri dönüşü olmayan sonuçlara sebep olmaktadır. Bu doğrultuda sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda daha fazla önem kazanmıştır. Sürdürülebilirlik ilkesinde turizmden elde edilen faydanın gelecekte devam etmesi ve destinasyondaki kaynakların korunarak kullanılması benimsenmiştir. Sürdürülebilirlik ilkesinin benimsenmesinde en önemli rol ülke yöneticilerine ve sektör çalışanlarına düşmektedir. Bilinç düzeyi yüksek yöneticiler ve sektör çalışanları yerel halkın da turizm bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Turizm sektörünün geleceği ve destinasyonların sürdürülebilirliği için turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin farkında olunması gerekmektedir. Turizm eğitiminin temel amaçlarından bir tanesi de turizm bilinci oluşturmaktır. Bu çalışma turizm öğrencilerinin turizm bilinci ile ilgili algı düzeylerini ölçerek, turizm eğitiminin hedeflediği noktaya ne derece ulaştığını ölçmesi bakımından da önem taşımaktadır. Çalışmanın turizm öğrencilerinin Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) bilgi paketinde yer alan temel kazanımlardan turizmin destinasyonlara yarattıkları etkileri inceleyebilme ve turizmin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerini değerlendirebilme yeterliliğine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Turizm öğrencilerinin turizmin etkileri ile ilgili algı düzeylerinin özellikle ekonomik, sosyal yapı, sosyo- ekonomik yapı, doğal çevre ve yerel halkın bilinçlenme düzeyi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Kaynakça

- Akis S., Peristianis, N., Warner, J. (1996). "Residents' attitudes to tourism development: the case of Cyprus", *Tourism Management*, 17(7), 1996, 481-494.
- Andereck, K. L., Vogt, C. A. (2000). The Relationship between residents' attitudes toward tourism and tourism development options. *Journal of Travel Research*, 39, 27-36.
- Andriotis, K. (2005). Community Group's Perceptions Of And Preferences For Tourism Development: Evidence From Crete. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 29(1), 67-90.
- Aref, F., Redzuan, M., Gill, S. S. (2009). Community Perceptions Toward Economic And Environmental Impacts Of Tourism And Local Communities. *Asian Social Science*, 5(7), 130-137.

Koba, Y. (2020). The perception of tourism students about tourism awareness. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 67-79.

- Bahar, O., Kozak, M. (2015). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balaguer, J., Jorda, M.C. (2002) Tourism as a Long-run Economic Growth Factor: the Spanish Case, *Applied Economics*, 34, 877-884.
- Brida, J. G., Osti, L., Faccioli, M. (2011). Resident's Perception And Attitudes Towards Tourism Impacts. *Benchmarking: An International Journal*, 18(3), 359-385.
- Chen, J. S. (2001). Assessing And Visualizing Tourism Impacts From Urban Residents' Perspectives. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 25(3), 235-250.
- Choi, H. C., Sirakaya, E. (2005). Measuring Residents' Attitude Toward Sustainable Tourism: Development Of Sustainable Tourism Scale. *Journal of Tourism Research*, 43, 380-394.
- Coltman, M. M. (1989). *Introduction to travel and Tourism an International Approach*, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Cottrell S. P., Vaske J. J., Shen F. ve Ritter P. (2007). "Resident perceptions of sustainable tourism in Chongdugou, China". *Society and Natural Resources*. 20, 511-525, Taylor & Francis.
- Croes, R.R. (2006) A Paradigm Shift to a New Strategy for Small Island Economies: Embracing Demand Side Economics for Value Enhancement and Long Term Economic Stability, *Tourism Management*, (Article in Press).
- Dilek, N. K., Dilek, S. E., Gümüş, M. (2016). Otel Çalışanlarının Turizm ve Barış İlişisine Yönelik Metaforik Algıları. *Batman Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Dergisi*; Cilt 6 Sayı 2(1), 1-15.
- Doğan, H.Z. (2004). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri (İkinci Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Duran, E., Özkul, E. (2012). Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Akçakoca Örneği Üzerinden Yapısal Bir Model. *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 500-520.
- Dyer, P., Aberdeen, L., Schuler, S. (2003). Tourism Impacts On An Australian Indigenous Community: A Djabugay Case Study. *Tourism Management*, 24, 83-95.
- Gössling S., Hall C.M., Weaver D. B. (2009). *Sustainable Tourism Futures Perspectives on Systems, Restructuring and Innovations*, (Editörler: Gossling, S., Hall C.M. ve Weaver D. B., *Sustainable Tourism Futures Perspectives on Systems, Restructuring and Innovations*), 1-19, New York.
- Gürsoy, D., Chi, C. G., Dyer, P. (2010). Local Attitudes Toward Mass And Alternative Tourism: The Case Of Sunshine Coast, Australia. *Journal of Travel Research*, 49(3), 381-394.
- Gürsoy, D., Rutherford, D. G. (2004). Host Attitudes Toward Tourism: An Improved Structural Model. *Annals of Tourism Research*, 31, 495-516.
- Haley, A. J., Snaith, T., Miller, G. (2005). The Social Impacts of Tourism: A Case Study of Bath, UK, *Annals of Tourism Research*, 32(3), 647-668.
- Jurowski C., Uysal, M.; Williams D.R. (1997). "A theoretical analysis of host community resident reactions to tourism" *Journal of Travel Research*, 36(2), 3-11.
- Keogh, B. (1990). Public Participation In Community Tourism Planning. *Annals of Tourism Research*, 17, 449-465.
- Ko, D.W., Stewart W.P. (2002). A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development, *Tourism Management*, 23: 521-530.
- Korça, K. (1998). "Resident perceptions of tourism in a resort town". *Leisure Sciences*, 20, 193-212, Taylor & Francis Group.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2011). *Genel Turizm İlkeler - Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kuvan, Y.; Akan, P. (2005). Residents' Attitudes Toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya, *Tourism Management*, 26: 691-706.
- Lawson, R. W., Williams, J., Young, T., Cossens, J. (1998). A Comprasion Of Residents' Attitudes Towards Tourism İn 10 New Zealand Destinations. *Tourism Management*, 19(3), 247-256.
- Leung Y. F., Marion J. F., Farrell T. A. (2008). Recreation Ecology in Sustainable Tourism and Ecotourism: a Strengthening Role, (Edidörler: MCCOLL, S.F. ve MOISEY, R.N., *Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and The Environment*), 19-38, USA.
- Liu, J., Var, T. (1986). Resident Attitudes Toward Tourism İmpacts İn Hawaii. *Annals of Tourism Research*, (13), 193-214.
- Mason, P., Cheyne, J. (2000). Residents' Attitudes To Proposed Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, 27(2), 391-411.
- McCull S. F., Moisey, R. N. (2008). Pathways and Pitfalls in the Search for Sustainable Tourism", (Ed: MCCOLL, S.F. ve MOISEY, R.N., *Tourism, Recreation and Sustainability 2nd Edition Linking Culture and the Environment*), 1-17, USA.
- Milman A.; Pizam A. (1995). "The role or awareness and familiarity with a destination", *Journal of Travel Research*, 33(3), 21-31.
- Nepal, S. K. (2008). Residents' Attitudes To Tourism İn Central British Columbia, Canada. *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 10(1), 42-65.
- Özdemir, M. A., Kervankıran, İ. (2011). Turizm Ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 1-25.
- Pappas, N. V. (2008). City of Rhodes: Residents' Attitudes Toward Tourism Impacts and Development, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 13 (1): 51-70.
- Park, K., Lee, J., Timothy, J. L. (2017). Residents' Attitudes Toward Future Tourism Development İn Terms Of Community Well-Being And Attachment. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(2), 160-172.
- Perdue R. R., Long P. T. And Allen, L., (1987). "Rural resident tourism perceptions and attitudes", *Annals of Tourism Research*, (14), , 420-429.
- Raymond C.; Brown G. (2007). "A spatial method for assessing resident and visitor attitudes towards tourism growth and development". *Journal of Sustainable Tourism*, 15 (5), 520-540.
- Ryan, C. (1991). *Recreational Tourism: A Social Science Perspective*, Routledge, London
- Sırakaya, E., Teye, V., Sönmez, S. (2002). Understanding Resident's Support For Tourism Development İn The Cental Region Of Ghana. *Journal of Travel Research*, 41, 57-67.
- Teye, V., Sönmez, S. F., Sırakaya, E. (2002). Residents' Attitudes Toward Tourism Development, *Annals of Tourism Research*, 29 (3): 668-688.
- Theobald, W. F. (2001) *Global Tourism*, Oxford: Butterworth & Heinemann, Second Edition.
- Ünlüönen, K., Özekici, Y. K., (2017). Yeni Gelişen Destinasyonlarda Turizm Algısı: Yozgat İli Üzerine Bir Alan Araştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 5(4), 466-488.
- Vanegas, M.; Croes, R.R. (2003) Growth, Development and Tourism in a Small Economy: Evidence from Aruba, *The International Journal of Tourism Research*, 5 (5), September/October, 315-330.

Koba, Y. (2020). The perception of tourism students about tourism awareness. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 67-79.

Vargas-Sanchez, A., Plaza-Meija, M., Porras-Bueno, N. (2009). Understanding Resident's Attitudes Toward The Development Of Industrial Tourism In A Former Mining Community. *Journal of Travel Research*, 47(3), 373-387.

Yoon, Y., Gürsoy, D., Chen, J. S. (2001). Validating A Tourism Development Theory With Structural Equating Modeling. *Tourism Management*, 22, 363-372.

Zaei, M.E., Zaei, M.E. (2013). The impacts of tourism industry on host community. *European Journal of Tourism Hospitality and Research*, 1(2), 12-21.

Zhang J., Inbakaran R. J., Jackson M. S. (2006). "Understanding community attitudes towards tourism and host-guest interaction in the urban-rural border region". *Tourism Geographies*, 8 (2), 182-204.

Extended abstract in English

The development of tourism and its effects have started to gain importance (Ko & Stewart, 2002). Tourism creates positive and negative effects on destinations in social, cultural, environmental and economic areas. These effects are generally perceived positively in terms of their economic contributions, but also negatively considered in terms of the crowd and environmental change (Cottrell et al., 2007; Zhang et al., 2006; Korça, 1998; Raymond and Brown, 2007). For the sustainability of the destinations, the positive effects should be used as much as possible whereas the negative effects should be minimized. Considering that the tourism students will be the trained sector workers of the future, it is essential that they have a good understanding of the positive and negative effects of tourism and tourism awareness. One of the main objectives of tourism education is to train employees with high tourism awareness. Therefore, this research aims to look at the perceptions of tourism students about tourism awareness.

The population of the study consists of tourism students and hotel management department of two universities, one of which is state and the other is private university in Izmir. Questionnaires were collected in April-May 2014. Since the study aimed to include every tourism student who agreed to fill in the questionnaire, non-probability (biased) sampling technique was employed. A total of 225 students participated in the research. The data were transferred to the statistics program to carry out the analyses.

The first part of the questionnaire includes 13 questions on participants' age, gender, income, location of residence, education levels, number of times they sat for the university exam, the number of tourism faculties they chose in their placement exam, their department, year of study and experience of employment in tourism sector. The second part has a scale consisting of 29 items that address scope of the effects of tourism drawing on the literature review.

Exploratory factor analysis was carried out in order to seek responses for research question using the quantitative data. The scale has 29 item, 15 of them overlapped and the factor load differences were below 0.10, therefore they were removed from the scale and the analysis continued with 14 items. Since the KMO value of the scale regarding how tourism students perceive the tourism effects was calculated as 0.790 and the Barlett test value is significant ($p < 0.01$), the exploratory factor analysis was used on the grounds that the sample size is sufficient and the items show multiple normal distribution. It was determined that the factors explained about 60% of the total variance, the average was 2.58 and the general reliability value was 0.81.

The exploratory factor analysis showed that the perceptions of tourism students about tourism awareness consisted of 4 factors. These factors are s (1) Economic Structure and Natural Environment, (2) Socio-Economic Status, (3) Social Structure and (4) Level of Consciousness. The economic factors of tourism is expressed to be effective on inflation and the economy depends on the tourism industry of Turkey. As a positive economic effect, it is expressed that tourism has an income generating effect within the country. Students also state that the tourism industry has positive and negative effects on the environment. On the basis of these statements, we can argue that tourism students are aware that the tourism industry has positive and negative effects on the economic structure and environment. In addition, the effects on the economic structure are perceived more positively.

The statements referring to the second factor, socio-economic situation, show that the impact of tourism on imports and employment is considered important. Other statements include peace

among individuals and its impact on gender relations. These expressions also state that tourism students have positive and negative effects of the tourism sector in terms of socio-economic aspects. The concept of peace, especially among individuals, is perceived as one of the important positive effects of tourism.

We see that the third factor, the effects on social structure, is perceived to have negative effects. The perceptions show that the crime rates of the people increased, xenophobia occurred, and the problems of garbage and waste increased, in the regions where the tourism sector developed. Therefore, we can argue that tourism students perceive the effects of the tourism sector on the social structure negatively. The last factor concerns the level of awareness. The positive perceptions are high in this regard. Especially its effect on leisure time, cleaning awareness and strengthening family ties are among the positive perceived effects.

In addition to the positive economic, social, cultural and environmental effects of tourism, uncontrolled development also has negative effects. Negative effects cause destinations to lose their attractiveness and sometimes bear irreversible results. Accordingly, the concept of sustainability has gained more importance in recent years. The most important role in embracing sustainability falls on the country managers and sector employees. Managers and sector employees with high tourism consciousness will contribute to the formation of tourism awareness of the local people. It is necessary to be aware of the positive and negative effects of tourism for the future of the tourism sector and the sustainability of the destinations. One of the main objectives of tourism education is to create tourism awareness. This study is also important in terms of measuring the level of perception of tourism students about tourism awareness and assessing to what extent tourism education have achieved this.